

АҚТАУ ҚАЛАСЫНЫҢ ДАМУ МӘСЕЛЕЛЕРІН SWOT-ТАЛДАУ ӘДІСІМЕН БАҒАЛАУ

Аңдатпа

Мақала SWOT-талдауды, оның артықшылықтары мен кемшіліктерін стратегиялық жоспарлау әдісі ретінде зерттеуге арналған. Әлсіз және күшті жақтарды анықтау, қолданыстағы қауіп-қатерлер мен мүмкіндіктерді бағалау, тактикалық және стратегиялық міндеттерді шешу кезінде қажет. Мақалада Ақтау қаласының даму мәселелерін таңдау кезіндегі swot-талдаудың ерекшеліктері көрсетіледі. Бірқатар жарияланымдарда агломерациялық саясат және кеңістіктік даму аспектісінде Ақтау қаласының стратегиялық жоспарларына байланысты жинақталған Ақтаудың бәсекеге қабілеттілігін дамытуға ықпал етеді деген қорытынды жасалғанын атап өткен жөн. Бұған тек статистикалық көрсеткіштер ғана емес, мәдени және әлеуметтік зерттеулер, сонымен қатар инвестициялық тартымдылықты аналитикалық бағалау да дәлел бола алады.

Түйінді проблемалар, аумақтың дамуына мүмкіндіктер мен қауіп-қатерлер тізбесі бөлінді, дамудың басым бағыттары белгіленді. Қаланың SWOT-талдауын қолдану аумақты орнықты дамыту және табиғи, әлеуметтік және өндірістік жүйелер арасындағы қатынастарды үйлестіру саласында оңтайлы ғылыми негізделген басқарушылық шешімдерді әзірлеуге мүмкіндік береді.

Түйін сөздер: даму, проблемалар, swot талдау, Ақтау қаласы, теңіз порты, табиғат, кеме жай

Боранбайқызы Ұ.¹, Сергеева А.М.¹

¹Актюбинский региональный университет имени К. Жубанова, г. Актобе, Казахстан

ОСОБЕННОСТИ SWOT-АНАЛИЗА ПРИ ВЫБОРЕ РАЗВИТИЯ ПРОБЛЕМЫ Г. АҚТАУ

Аннотация

Статья посвящена изучению SWOT-анализа, его преимуществ и недостатков как метода стратегического планирования. Необходимо при определении слабых и сильных сторон, оценке существующих угроз и возможностей, решении тактических и стратегических задач. В статье указываются особенности swot-анализа при выборе вопросов развития города Актау. Следует отметить, что в ряде публикаций сделан вывод, что агломерационная политика в аспекте пространственного развития способствует развитию конкурентоспособности Актау, накопленной в связи со стратегическими планами города Актау. Об этом свидетельствуют не только статистические показатели, но и культурные и социальные исследования, аналитическая оценка инвестиционной привлекательности.

Выделен перечень ключевых проблем, возможностей и угроз для развития территории, определены приоритетные направления развития. Применение SWOT-анализа города позволит выработать оптимальные научно-обоснованные управленческие решения в области устойчивого развития территории и координации отношений между природными, социальными и производственными системами.

Ключевые слова: развитие, проблемы, swot-анализ, город Актау, морской порт, природа.

Boranbayeva U.¹, Sergeeva A.M.¹

¹Aktobe Regional University named after K. Zhubanov, Aktobe, Kazakhstan

FEATURES OF SWOT ANALYSIS WHEN CHOOSING THE DEVELOPMENT OF THE PROBLEM OF AKTAU

Abstract

The article is aimed at SWOT analysis, as well as strategic planning. In determining the jobs and strengths according to which water forces should be destroyed and resumed, tactical and strategic tasks are solved. The article refers to the peculiarities of the analysis during the development of the city of Aktau. It should be noted that an agglomeration policy was implemented within one year, in which priority development contributes to the development of Aktau competition, indicated in connection with the strategic plans of the city of Aktau. This is evidenced not only by statistical indicators, but also by cultural and social research, analytical assessment of investment attractiveness.

A number of key problems have been identified that will be for the development of territories that determine priority areas of development. The application of SWOT analysis in the city can lead to optimal basic solutions in the field of sustainable development of territories and coordination between them, social and production systems.

Keywords: development, problem, swot analysis, Aktau city, seaport, nature.

Кіріспе. Ақтау қаласының әкімшілік-аумақтық ауданы 29364 гектарды құрайды, соның ішінде ауылшаруашылық жерлер – 1798 гектар, елді мекендер – 15760 гектар, өнеркәсіп, көлік, байланыс, қорғаныс және басқа ауылшаруашылық емес жерлер – 12027 гектар.

Ақтау қаласының ең жоғары демографиялық әлеуеті 2022 жылы облыс халқы санының 40,5%-ын құрады. Зерттелетін кезең бойына қала халқы санының 6,4%-ға өсуімен ерекшеленеді, Ақтөбе – Атырау, Ақтау жергілікті өзегінің өсу дәлізі болып табылатын қалалану аймағына жатады.

Келешекте аумақтық дамудың біріккен үш стратегиялық өзегі Ақтау қаласының теңіз қақпалары арқылы Еуропаға шыға алады. Ақтау қаласының демографиялық өсу әлеуеті бар.

Жоспарлау қатынасына байланысты Ақтау қаласы қоныстандыру (батыс) және өнеркәсіптік-өндірістік (шығыс) функционалды аймақтарға бөлінеді. Қаланың солтүстігінде 20 км қашықтықта Ақтау халықаралық аэропорты орналасқан, сол жерде, қала құрылыстарынан солтүстік-шығысқа қарай, қала жерінде Қошқар-Ата қалдық сақтау орны орналасқан.

Оңтүстігінде теңіз кемежайы орналасқан, сондай-ақ қала аумағына Каспий жағалауы бойы созылып жатқан Қаракөл қорықшасының аумағы қосылған. Теміржол вокзалы қалалық құрылыстан батысқа қарай шығыс өнеркәсіптік аймақ құрылымында орналасқан.

Кесте 1 - Қала аумағының балансы

№	Аумақтың атауы	Жерінің қазіргі пайдаланылуы гектарда
А	Қоныстандырылатын аумақ	1809
1.	Шағын аудандар, кварталдар	686
	соның ішінде:	
	Үй-жайлық	171
	Екі қабатты	24
	Үш-төрт қабатты	63
	Бес-алты қабатты	331
	Жеті-сегіз қабатты	93
	Қоршалған	4
2.	Мәдени-тұрмыстық қызмет көрсету мекемелерінің аумақтары (шағын аудандық маңыздағы мекемелерден басқа), спорттық құрылыстар	199
3.	Оқу орындары аумақтары (шағын аудандық маңыздағы мекемелерден басқа)	39
4.	Денсаулық сақтау және әлеуметтік қамтамасыз ету мекемелерінің аумақтары	57
5.	Жалпы пайдаланылатын жасыл көшеттер (саябақтар, шағын бақтар, желекжолдар)	113
6.	Көшелер, жолдар, жүретін жолдар, алаңдар, автокөлік тұрақтары	439
7.	Басқа аумақтар	276
	Соның ішінде:	
	Өнеркәсіптік кәсіпорындар	17
	Жағажайлар	9
	Басқа аумақтар, соның ішінде пайдаланылмайтын және қолайсыз	250
Б	Қалған аумақтар	9366
8.	Өнеркәсіптік, коммуналдық-қоймалық, көліктік және арнайы аумақтар	8730
9.	Саяжайлар, бақшалар	636
	Барлығы жобалар аясында	11175

Зерттеу материалдары мен әдістері

Аумақты стратегиялық жоспарлау әдістерінің бірі SWOT-талдау болып табылады. Оның басты міндеті сыртқы және ішкі ортаның бәсекеге қабілетін және теріс факторларын анықтау. Бұл талдау әлеуметтік-экономикалық даму мүмкіндіктерін айқындайды. Аумақтың ішкі күшті және әлсіз жақтарын, сондай-ақ ішкі факторларға әсер ете отырып, аумақтың одан әрі дамуын қалыптастыратын сыртқы қолайлы мүмкіндіктер мен әлеуетті қауіп-қатерлерді анықтауға мүмкіндік береді. SWOT-талдаудың қорытынды мақсаты - бәсекелестік артықшылықтар мен кемшіліктер туралы, сондай-ақ тәуекелдер туралы ақпаратты жүйелеу арқылы аумақты дамытудың негізгі бағыттарын қалыптастыру. Осы жұмыста ұсынылған SWOT-талдау «Ақтау қаласының 2025 жылға дейінгі әлеуметтік-экономикалық даму стратегиясы» сияқты авторлар тобы әзірлеген зерттеулерге негізделген; «Ақтау 2025 жылға дейінгі орнықты дамуының стратегиялық жоспары» және т.б. Осы зерттеулер мен әзірленген

әдістерге сүйене отырып, өңірдің әлеуметтік-экономикалық әлеуетін көрсетуге мүмкіндік беретін SWOT-талдаудың жеке матрицасын қалыптастыруға болады [1,2]. Қарқынды дамып келе жатқан аумақ әрбір нақты сәтте бүкіл Ақтау өңірінің даму үрдісін айқындайтын басым, перспективалық және артта қалған факторларды анықтауға мүмкіндік береді. Ақтау қаласының әлеуметтік-экономикалық, еңбек, географиялық, инфрақұрылымдық және инвестициялық әлеуетін зерттеу оның негізінде дамудың негізгі процестерін қалыптастыруға болатын маңызды бәсекелестік белгілерді айқындауға мүмкіндік береді.

Зерттеу нәтижелері және талқылаулар

Ақтау қаласының дамуының негізгі артықшылығы Каспий аймағындағы географиялық жағдайымен, айтарлықтай қайта қалпына келтірмей және құлатып бұзбай қаланың аумағын кеңейтуге мүмкіндік беретін аумақтық-кеңістік ұйымдастырумен, жағалау аймағындағы инвестициялық тартымды ресурстық аумақтардың болуымен, басталған жетілдіру және инженерлік-көліктік инфрақұрылым үрдісімен анықталады.

Ақтау қаласының дамуының негізгі кемшіліктері:

- ірі теңіз кемежайын құру үшін және өнеркәсіптік аймақты кеңейту үшін қала аумағының қарқынды игерілуінің шетелуі;
- іскерлік белсенділікті қалыптастыру және дамыту үшін, ғылымға негізделген өндірістерді орналастыру үшін жабдықталған және кешенді дайындалған аумақтардың жетіспеушілігі;
- қонақтық және туристік инфрақұрылымның әлсіз дамығандығы;
- әлеуметтік сала (денсаулық сақтау, білім беру және мәдени-тұрмыстық қызмет көрсету) мекемелерінің материалдық базасының жеткіліксіздігі;
- негізгі инженерлік-коммуникациялық және жол жүйелерінің тозуының жоғары деңгейі;
- қаланың аумақтық-кеңістік дамуындағы қызмет атқаратын құқықтық аймақтық таралу жүйесінің және инвесторлардың қалыптасқан қатысу механизмдерінің жоқтығымен анықталады.

Қаланың анық көрінетін өнеркәсіптік мамандандыруы оның аумақтық дамуының негізгі мәселелерінің бірі болып табылады. Қаланың қызмет ететін инженерлік жүйелеріне қоса индустриалды және өнеркәсіптік аймақтардың дамуы жүйелерге және теңіз акваториясына ластауыштарымен және өнеркәсіптік шығарылатын заттектерімен айтарлықтай ықпал етеді. Негізгі қала тұрғындарының жағажайлық демалыс орындары өнеркәсіптік аумақтарға жақын орналасқан, осы жағдай ірі инвесторлардың бұл жерлерге деген қызығушылықтарын айтарлықтай төмендетеді, бұл жерлер жүйесіз түрде дамып келеді [3,4].

Ақтау қаласының дамуы және құрылысы Қазақстан Республикасының Үкіметімен 2005 жылғы 10 ақпанда бекітілген «Ақтау қаласының бас жоспары туралы» №128 Қаулысына сәйкес жүргізіледі. Қаланың қала құрылысы дамуына оның әлеуметтік-экономикалық жағдайы айтарлықтай ықпал етті.

Ақтау қаласының құрылысы Бас жоспарға сәйкес кезең-кезеңмен солтүстік-батысқа қарай жүргізіледі.

Қалада тұратын халықты қолайлы жағдайлармен қамтамасыз ету үшін жүргізіліп жатқан қала құрылысы Бас жоспармен өзара байланыста жүргізіледі, өйткені негізгі кешенді құрылыстардан басқа мектепке дейінгі балалар, мектеп мекемелерін және басқа күнделікті пайдаланылатын әлеуметтік объектілерді салу алдын ала қарастырылып отыр.

Келешекте «Ақтау-Сити», «Шығыс-1, 2 және 3» құрылыстарын жүргізу арқылы, сондай-ақ жаңадан игеріліп келе жатқан 31, 31 «а», 31 «б» және 35 шағын аудандары арқылы Ақтау қаласын кеңейту жоспарланып отыр. Бұдан басқа № 1, 2, 3, 3а және 3б ескі шағын аудандарын қалпына келтіру жоспарланып отыр [5,6].

Кесте 2 - Ақтау қаласының дамуын талдау

Күшті жақтары:	Әлсіз жақтары:
<ul style="list-style-type: none"> • Ақтау қаласында оңтайлы аймақаралық және аймақтық көші-қонның болуы. • Халықтың табиғи өсімінің оңтайлы өсу қарқыны. • Ақтау қаласы – шоғырландыру орталығы (тұтыну, өндіріс және қызмет көрсету орталығы). • Көшелердің және тораптардың жақсы жоспарлануы (көше-жол жүйесінің тік бұрышты-сызықты құрылымы). • Жағалау аймағындағы инвестициялық-тартымды ресурстық аумақтардың болуы. • Ірі көлік тораптарын – аэропорт пен теміржол бекетін салу үшін жеткілікті аумақтың болуы. 	<ul style="list-style-type: none"> – Халық тығыздығының төмендігі. – Кадастрлық бағалаудың түбегейлі қарастырылған жүйесінің жоқтығы. – Өнеркәсіптік аумақтарды және кемежайды кеңейту үшін аумақтық резервтің аздығы. – Тұрғын үй құрылыстарының өнеркәсіптік аумақтармен тікелей жақын орналасуы, толық санитарлық-қорғау аймақтарының жоқтығы. – Тұрғын үй құрылысын және өнеркәсіптік аймақты дамыту үшін қаланың шоғырлану аймағын құру мәселелерінің жеткіліксіз қарастырылуы. – Тастап кеткен құлдыраған жерлердің бар болуы. – Қаланың қоғамдық жолаушы тасымалдау көлігінің жеткіліксіз дамуы. – Жерді ресурс ретінде тиімді пайдаланбау.
Мүмкіндіктер:	Қауіп-қатерлер:
<ul style="list-style-type: none"> – Аумақтық-кеңістік құрылыс әлеуеті. – Қазақстанның басқа елдермен транзит жолы ретіндегі әлеуеті. – Аймақтың көлік инфрақұрылымын ары қарай дамыту мүмкіндігі. 	<ul style="list-style-type: none"> – Табиғи-климаттық қолайсыз жағдайлар. – Қызмет көрсету саласының және әлеуметтік саланың даму деңгейінің төмендігі, қызмет көрсету сапасының төмендігі. – Экологиялық жағдайдың нашарлауына байланысты қала тартымдылығының төмендеуі.

Ауылды қаланың ажырамас бөлігі ретінде қолдау

Өмірзақ ауылының аумағы «Ақтау теңіз портының» арнайы экономикалық аймағының шекаралас аумағы болып келеді. Ауылдың аумағында тұрғындық массивтер орналасқан: Өмірзақ, Приозерный, Рауан, Приморский. 2013 жылдың басында халық саны 2,6 мың адамға жетті. Жастық құрамы бойынша жас тұрғындар басым түр.

Ауылдық жерлерге сипатты негізгі проблема – инженерлік желілердің болмауы (нашар жағдайы). Приморский кентінде инженерлік коммуникациялар жоқ. Тұрғындармен өз қаражатына тартылған электр желісі ерекшелікті құрайды. Рауан кентінде ауызсу жоқ, электр желілерінің тозуы ең үлкен пайызды құрап, ауыстыруды қажет етеді. Ауылда ауызсуын сатудың екі нүктесі әрекет етеді. Канализация желілері құрылған, бірақ әлі іске қосылмаған.

Телефон байланысы тұрғын үй массивтерінде жола қойылған, оны пайдалану жағынан қандай да бір проблема жоқ.

Қазіргі уақытта ауылдық елді мекендер интернетке қосылған [7].

Қоршаған ортаны қорғау. Табиғи-климаттық жағдайы бойынша Маңғыстау облысының аумағын түгел дерлік өте қолайсыз шөлді аймаққа жатады. Қоршаған ортаның құрамдас бөліктеріне кері әсер ететін климаттық жағдайдың ерекшеліктері жоғары күн радиациясы, шаңды дауылдар, жылдық және тәуліктік температураның күрт ауытқуы, ылғал санының аздығы болып келеді.

Өңір аумағының ландшафттары шөлді және шөлейтті, климаттық жағдай топырақты-өсімдік қабатын қалыптастыру үшін аз жағдай туғызатындықтан, антропогендік әсерлерге тұрақсыз болып келеді. Зиянды заттарды шығарудың ең жоғарғы көлемі Маңғыстау облысының қалалары мен аудандары бөлігінде Ақтау қаласында байқалады (48,1%) [8,9]. Техногендік факторлардың арасында мұнай шығару саласында, соның ішінде:

Каспий теңізі су айдынының ластануы нәтижесінде жұмыс көлемінің ұлғаюы;

- қала шегінде автокөліктің көбеюіне байланысты ауа қабатының газдалу деңгейінің артуы;

- Ақтау қаласына және Каспий теңізіне өте жақын орналасқан «Қошқар-Ата» химия өнеркәсібінің құрамында уран бар қалдықтары қоймаларының болуы;

- өндіріс кәсіпорындарының зиянды қалдықтарының шығуының көтерілуіне әкелетін Ақтау теңіз порты жұмысының жандануы және қаланың өнеркәсіп аймағының және «Ақтау теңіз проты» АЭА қарқынды дамуы ең көп әсері.

Тұрмыстық және өнеркәсіп қалдықтарын жинау, жою және қайта өңдеу жүйесінің және олардың айналуын бақылау айтарлықтай тиімді жұмыс істемейді. 2006 жылы қолданыстағы қатты-тұрмыстық қалдықтарды шығару полигоны ресурстарының таусылуына байланысты жаңа полигон салынды [10,11].

Сумен жабдықтаудың негізгі көзі Каспий теңізі болып келеді. Қазіргі уақытта Каспий теңізінің астында көмірсутегі шикі затының суасты кен орындарын игеру жұмыстары жүргізілуде, осының нәтижесінде лаң туғызатын болжау қиын жағдай туындады, ал Каспий биоресурстарына жоғалудың нақты қаупі төніп тұр. Бұл проблема мұнайдың тасуына байланысты. Ақтау қаласын сапалы ауызсумен қамтамасыз ету проблемалы болып отыр.

Бұдан басқа, Ақтау қаласында КОС-2 канализациялық-тазартқыш құрылғыларын салу жылдамдатуы қажет етеді. Заманға сай тазарту құрылғыларының құрылысы осы суларға биологиялық тазарту және зарарсыздандыру жүргізіп, оларды әсіресе ауызсудың тапшылығы қатты сезілетін жаз кезінде Ақтау қаласында құнарсыз жасыл көшеттерін суару үшін қайта пайдалануға мүмкіндік берер еді (3-кесте).

Кесте 3- Қоршаған ортаны қорғау

Күшті жақтары:	Әлсіз жақтары:
<ul style="list-style-type: none"> - Жергілікті экологиялық проблемаларды жою шараларын әзірлеу. - Қалада және қала шетінің аумағы – Каспий теңізінің жағасында рекреациялық аймақтардың болуы. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ауызсу ресурстарының жетіспеушілігі, су көздерінің ластануы, тазарту құрылғыларының қанағаттанарлықсыз жағдайы. - Өнеркәсіп қалдықтарын қайта өңдеу, жою және көму бойынша өндірістік күштің болмауы және экологиялық жағдайдың нашарлауы. - Ортаның өндіріс қалдықтарымен, соның ішінде мұнай-газ шығару компанияларының және Ақтау теңіз портының қызметінен ластанудың күшеюі, сондай-ақ қаланың оңтүстік-шығысы және оңтүстік бөлігінде ауа ортасының ластану деңгейінің жоғарылығы. - Автокөлік есебінен ерекше улы заттарды шығарудың күрт көтерілуі. - Жерасты су көздерінің ластану мүмкіндігі. - Қоғамдық пайдаланудағы аумақтарды көгалдандыру алаңдары нормасынан біршама төмен. - Халықтың радиациялық жүктемесінің жоғарылығы. - Халықтың экологиялық мәдениетінің төмендігі.
Мүмкіндіктер:	Қауіп-қатерлер:

<p>– Өндіріс кәсіпорындарымен ластанған көлемдерге бақылауды арттыру.</p> <p>– Шаруашылық ететін субъектілердің техногендік қызметтеріне жылдам көңіл бөлу.</p>	<p>– Атмосфераны, су көздерін ластау көздерін тазарту құрылғыларын әлсіз модернизациялаған жағдайда экологиялық жағдайдың күшеюі.</p> <p>– Қала шегіндегі заңсыз қоқыстардың өсуі санитарлық-эпидемиологиялық сипаттағы проблеманы туындатады.</p> <p>– Қала экожүйесінің жұмыс істеу тиімділігінің төмендеуі.</p>
---	--

Маңғыстау облысының қоршаған ортасын қорғауға арналған шығынның негізгі бөлігі Ақтау қаласына тиесілі (58%), одан: су ресурстарын қорғауға - 49,7%, атмосфералық ауаны қорғауға -84,2%, жерді қалдықтармен ластанудан қорғауға – 59,5%.

Орташа мерзімдік келешектегі аумақтың тұрақты әлеуметтік-экономикалық дамуының негізгі мәселелерінің, тәуекелдерінің, кедергі болатын себептерінің, бәсекелік артықшылықтарының және мүмкіндіктерінің кешенді сипаттамасы 4-кестеде берілген [12].

Кесте 4 - Әлеуметтік-экономикалық дамуының негізгі мәселелері

Күшті жақтары:	Мүмкіндіктер:
<p>1. Мұнай-газ өндіру секторындағы экспортқа арналған өнімді шығарумен қоса стратегиялық мамандандыру.</p> <p>2. Мұнай-газ секторына – машинажасау, металлургия, құрылыс саласына бағытталған жоғары қосылған құны бар өнімді шығару бойынша өңдеуші өнеркәсіптің бірқатар салаларының өсу беталысы.</p> <p>3. Өнеркәсіптік әлеуеттің болуы.</p> <p>4. Тиімді экономикалық-географиялық жағдайы, облыс аумағы арқылы «Солтүстік-Оңтүстік» және ТРАСЕКА халықаралық дәліздердің өтуі үшін айтарлықтай транзиттік әлеуеттің болуы.</p> <p>5. Бизнес-туризм саласындағы маңызды мүмкіндіктер.</p> <p>6. Табыстың жоғары деңгейіне байланысты қаланың еңбек ресурстарын тартуға жоғары мүмкіндігі.</p> <p>7. Шағын бизнесті және кәсіпкерлікті қолдауға бағытталған саясат.</p>	<p>1. Бар табиғи-шикізаттық ресурстар негізінде қала экономикасын шоғырландыру, мұнай-газ саласын, құрылыс индустриясын, туристік кластерді кешенді дамыту.</p> <p>2. Көлік және логистика, туризм және машинажасау, мұнай-химия, құрылыс индустриясы сияқты өңдеуші өнеркәсіп салаларында жүйе құрушы жобаларды жүзеге асыру арқылы өнеркәсіптік өндіріс құрылымын оңтайландыру.</p> <p>3. Ақтау қаласын шоғырландыруды дамыту.</p> <p>4. Халық санының өсуіне және жоғары білікті мамандарды қалаға тартуға қолайлы жағдайлар жасау.</p> <p>5. Транзиттік жүк және жолаушы легінің жеделдетілуіне қала табысының айтарлықтай өсуі.</p> <p>6. Әлеуметтік инфрақұрылымды дамытуға, экологиялық жағдайды – әлеуметтік серіктестікті дамытып жақсартуға мемлекеттік және жеке меншік инвестиция-ларды тарту.</p> <p>7. Туристік бизнес жобаларын халықаралық стандарттар деңгейінде дамыту.</p>
Әлсіз жақтары:	Қауіп-қатерлер:
<p>1. Ауыл шаруашылығын жүргізу үшін қолайсыз климаттық жағдайлар.</p>	<p>1. Қазба орнынан кен шығару орындарындағы экологиялық жағдайдың</p>

<p>2. Су ресурстарының және сапалы ауыз судың жетіспеушілігі.</p> <p>3. Туристік инфрақұрылымның және туристік бизнестің әлсіз дамуы.</p> <p>4. Білікті еңбек ресурстарының тапшылығы.</p> <p>5. Ауылдық жерлерде жұмыссыздықтың жоғары деңгейі.</p> <p>6. Экономиканың, атап айтса, мұнай-газ өндіруші өнеркәсіптің шикізаттық тәуелділігі.</p> <p>7. Көліктік инфрақұрылым объектілерінің жеткіліксіз дамуы.</p> <p>8. Көптеген өңдеуші өнеркәсіп салалары үшін әлсіз шикізаттық база.</p> <p>9. Құрылыс индустриясының, құрылыс материалдарын өндірудің жеткіліксіз дамуы.</p>	<p>нашарлауы. Техногенді себептердің ықпалынан жер және табиғи ресурстардың құлдырауы.</p> <p>2. Экономиканың шикізаттық бағытталуын сақтау және облыстың мұнай-газ ресурстарының таусылуы салдарынан экономикалық дағдарыс.</p> <p>3. Кәсіптіліктері жоғары ішкі және сыртқы қоныс аударушылар үшін қала тартымдылығының төмендеуі.</p> <p>4. Қаланың көліктік-коммуникациялық инфрақұрылымының жеткіліксіз дамуы жағдайындағы өңірдің инвестициялық тартымдылығының төмендеуі.</p> <p>5. Қалаға азық-түлік тауарларының және шикізаттың оларды өңдеу үшін сырттан әкелінуі қаланың азық-түліктік қауіпсіздігіне қауіп-қатер ретіндегі жоғары тәуелділігі.</p> <p>6. Инженерлік және әлеуметтік инфрақұрылым объектілерінің нашар жағдайына байланысты өмір деңгейінің төмендеуі.</p>
---	--

Қорытынды. Авторлар тобы жүргізген зерттеулер мен қалыптасқан матрицаны кешенді талдау Ақтау қаласының стратегиялық дамуының негізгі мақсаттары мен міндеттерін бөліп көрсетуге мүмкіндік береді. Дамудың басты стратегиялық мақсаттары: 1. қаланың жетекші әкімшілік және туристік орталық ретінде қалыптасуы; 2. қаланың инвестициялық және инновациялық ахуалын жақсарту; 3. шағын және орта бизнестің қатысуымен жоғары технологиялық өнеркәсіптік кәсіпорындар құру; 4. қала экономикасын қалыптастырудың сүйегі болатын индустриядан кейінгі секторды дамыту (инновациялық бизнесті кеңейтудегі прогресс және қызмет көрсету саласын белсенді дамыту); 5. ел ішінде және халықаралық деңгейде қаланың оң имиджін жасау. Осы мақсаттарға мынадай міндеттерді шешу арқылы қол жеткізіледі: 1) Ақтаудың көліктік және қалалық инфрақұрылымын жаңғырту; 2) туристік және сервистік индустрияны дамыту; 3) қалалық ортаны көркейту; 4) қаланың оң имиджін қалыптастыру және оны ұлттық және халықаралық ауқымда ілгерілету; 5) инвестициялық ахуалды жақсарту үшін қолайлы жағдай жасау; 6) экологиялық жағдайды жақсарту; 7) салауатты өмір салтын насихаттау; 8) әлеуметтік бағдарламалар және жас отбасыларды қолдау арқылы бала тууды ынталандыру; 9) халықты шағын бизнесте, оның ішінде туристік индустрияда жұмыспен қамтуды ынталандыру. 2018 жылғы Әлем чемпионатына дайындықты қаржыландыруды және оның әлеуетін пайдалана отырып, сондай-ақ жеке бизнес пен шетелдік инвесторларды тарта отырып, федералдық жобалар шеңберінде мемлекеттік қолдаудың көмегімен қойылған міндеттерді шешу өңірдің сапалы және прогрессивті дамуына негіз болады. Алға қойылған мақсаттар ғана емес, сонымен қатар міндеттер тікелей немесе жанама түрде туристік қызмет көрсету саласын дамытумен байланысты екендігін атап өту қажет, бұл Ақтау қаласының ішкі нарықта ғана емес, сыртқы нарықта да жаңа оң және жеткілікті шынайы имиджін қалыптастыру үшін негіз болады.

Пайдаланылган әдебиеттер тізімі:

1. *Город Актау – ресурс социально-экономического развития Мангистауской области республики Казахстан / Контент-платформа Pandia.ru*
2. Белов В.И. Мангышлак – солнечная земля. М., 2015; Мирзоев М.А. Мангистау: голоса столетий. Алматы, 2020; Сырьевая база атомной промышленности. События, люди, достижения. М., 2019
3. Доклад о развитии человека за 2020/2021. Актау: ПРООН, 2020.
4. Назарбек С. Актау-Сити - город-мечта // Огни Мангистау. 2021. – 10 апреля.
5. Постановление Правительства Республики Казахстан от 28 июня 2014 года № 728 "Об утверждении Программы развития регионов до 2020 года".
6. www.portaktau.kz. Дата обращения: 2 декабря 2020. Архивировано 15 апреля 2017 года.
7. Акимат города Актау: Акимы города Актау. aktau.gov.kz. Дата обращения: 2 декабря 2020.
8. К 2020 году пропускная способность порта Актау достигнет 20,5 млн тонн в год. strategy2050.kz. Дата обращения: 2 декабря 2020. Архивировано 25 января 2022 года.
9. В Актау вышла книга об истории ППМК (недоступная ссылка). www.aktau-business.com Дата обращения: 2 декабря 2020. Архивировано 24 февраля 2020 года.
10. Амвросьева Т.В., Богуш З.Ф. Беларусь Республикасындағы сумен жабдықтау көздерінің және ауыз судың вирустық ластануы. *Actual'nye problemy transportnoy meditsiny*. 2008; (4): 44–51. (орыс тілінде)
11. UNWTO и статистика Казахстана / Модель прогноза // [ЭР]. Режим доступа: stat.k
12. Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы Қазақстан Республикасының Үкіметін бекіту туралы Өнеркәсіпті және инновацияларды дамыту жөніндегі бағдарлама Қазақстан Республикасының Қазақстан Республикасындағы 2010-2014 19.03.2010 # 958.

References:

1. *Aktau city is a resource of socio-economic development of the Mangystau region of the Republic of Kazakhstan / Content platform Pandia.ru*
2. Belov V. I. Mangyshlak – sunny earth. M., 2015; Mirzoev M. A. Mangistau: voices of centuries. Almaty, 2020; Raw material base of the nuclear industry. Events, people, achievements. Moscow, 2019
3. *Human Development Report for 2020/2021*. Aktau: UNDP, 2020.
4. Nazarbayev S. Aktau-City - city-dream // *Lights of Mangystau*. 2021. – April 10.
5. *Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan dated June 28, 2014 No. 728 "On approval of the Regional Development Program until 2020"*.
6. www.portaktau.kz. Accessed: December 2, 2020. Archived on April 15, 2017.
7. Akimat of Aktau city: Akims of Aktau city. aktau.gov.kz. Accessed: December 2, 2020.
8. *By 2020, the capacity of the Aktau port will reach 20.5 million tons per year.* strategy2050.kz. Accessed: December 2, 2020. Archived on January 25, 2022.
9. *A book about the history of PPMC has been published in Aktau* (link unavailable). www.aktau-business.com. Accessed: December 2, 2020. Archived on February 24, 2020.
10. Amyros'eva T.V., Bogush Z.F. *Viral contamination of watersupply sources and drinking waters in the Republic of Belarus*. *Actual'nye problemy transportnoy meditsiny*. 2008; (4): 44–51. (in Russia)
11. UNWTO и статистика Казахстана / Модель прогноза // [ЭР]. Режим доступа: stat.k
12. *The Decree of the President of the Republic of Kazakhstan on Approval of The Government Program on Enhanced Industrial and Innovation Development of the Republic of Kazakhstan in 2010-2014 of 19.03.2010 #958.*